

KÄSITYKSIÄ OPETTAJUUDESTA
Vertailussa opettajuus
ammattikorkeakoulussa ja toisen asteen
ammattillisessa oppilaitoksessa

Taina Talvitie

Kehittämishanke
Toukokuu 2007

JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Talvitie, Taina	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 37	Julkaisun kieli suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi KÄSITYKSIÄ OPETTAJUUDESTA Vertailussa opettajuus ammattikorkeakoulussa ja toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa		
Koulutusohjelma Jyväskylän ammattikorkeakoulu, ammatillinen opettajakorkeakoulu Opettajan pedagogiset opinnot		
Työn ohjaaja(t) Kuukasjärvi, Markku		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Kehittämishanke on henkilökohtainen kehittämistehtävä. Työn tarkoituksena oli syventää omaa oppimista ja opetusharjoittelussa saatuja kokemuksia. Opetusharjoittelut tapahtuivat toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa sekä ammattikorkeakoulussa. Teemahaastattelujen avulla hankittiin spesifiä tietoa opettajuudesta.</p> <p>Kehittämishankkeen tärkeimmät tutkittavat aiheet olivat opettajuus toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa sekä opettajuus ammattikorkeakoulussa, opettajuuden haasteet eri kouluasteilla sekä opettajien opetustyön taustalla olevien ihmis- tiedon- oppimiskäsitysten erityispiirteet.</p> <p>Kehittämishankkeen teoriaosuudessa tarkastellaan ammatillisen opettajan osaamisalueita, opettajuutta ja opettajan tehtäviä. Teoriaosuudessa käsitellään ammattikorkeakoululakia sekä lakia ja asetusta ammatillisesta koulutuksesta opettajan tehtävien osalta. Lisäksi kerrotaan opiskelijoiden tarpeista ja kehitystasoista sekä opettajan työn taustalla olevista ihmis- tiedon- oppimiskäsityksistä.</p> <p>Kehittämishanke kokoaa tietoa ammattikorkeakoulun opettajan ja toisen asteen ammatillisen opettajan työtehtävistä ja opettajuuden haasteista. Opettajan työ kahdella eri kouluasteella sisältää paljon samanlaisia elementtejä, mutta erojakin löytyy. Ammattikorkeakoulun opettajan työssä painottuvat asiantuntijuus, kehittämistyö ja tulevaisuuden ennakointi. Toisen asteen ammatillisen opettajan työssä painottuvat kasvatusta ja erilaisten oppijoiden huomioiminen sekä työelämäsuhteet.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Opettajuus, opettajat, toisen asteen ammatillinen koulutus, ammattikorkeakoulut		
Muut tiedot		

Author(s) Talvitie, Taina	Type of Publication Development project report	
	Pages 37	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title Views to teacher's work in the University of Applied Sciences and the Vocational Institute		
Degree Programme Vocational Teacher Education College Degree Programme in Teacher Pedagogical Education		
Tutor(s) Kuukasjärvi, Markku		
Assigned by		
Abstract The aim of this personal development project was to learn more about my practical training periods in teaching, which I made in two places, at the University of Applied Sciences and in the Vocational Institute. I made a survey to get more specific information about teacher's work. The theory part of this development project covers teacher's vocational and pedagogical skills and responsibilities. In addition, the theory part provides laws and decrees which concern the work of teachers. Part of this development project consists of the differences between development levels of students at the University of Applied Sciences and in the Vocational School. Moreover, the theory part includes information about teachers' idea of man, views to knowledge and information. The development project collects knowledge of the challenges that a teacher faces occupationally. The survey shows that there are many equal responsibilities, but also several different distinctions. The teacher's work at the University of Applied Sciences includes expertise, development processes and it is strongly oriented to the future. In the Vocational Institute teacher's duties are education and giving specific support to the students when it is needed and creating good relations to their students prospective employers.		
Keywords teacher's work, teacher, Vocational Institute, the University of Applied Sciences		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	2
2 KEHITTÄMISHANKKEEN TAUSTA JA TAVOITTEET	2
2.1 HANKKEEN TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMAT	3
2.2 AINEISTON KERUU JA KÄSITTELY	4
2.3 KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY	5
3 AMMATILLISEN OPETTAJAN OSAAMISALUEIDEN TARKASTELUA	6
3.1 OPPIMISEN OHJAAMINEN	6
3.2 TOIMINTAYMPÄRISTÖJEN KEHITTÄMINEN	7
3.3 YHTEISTYÖ JA VUOROVAIKUTUS.....	7
3.4 JATKUVA OPPIMINEN	8
4 LAIT JA ASETUKSET	8
4.1 LAKI JA ASETUS AMMATILISESTA KOULUTUKSESTA	8
4.2 AMMATTIKORKEAKOULULAKI JA OPETTAJAN TEHTÄVÄT LAIN MUKAAN	9
5 OPISKELIJOIDEN TARPEET JA ELÄMÄNVAIHEEN TUNNISTAMINEN	11
6 KÄYTTÖTEORIA (OPETTAJAN IHMIS- TIEDON- JA OPPIMISKÄSITYKSET)	13
6.1 OPPIMISKÄSITYKSET	13
6.2 IHMISKÄSITYKSET	14
6.3 TIEDONKÄSITYKSET	16
7 AMMATTIKORKEAKOULUN OPETTAJAN TYÖNKUVA	18
8 TOISEN ASTEEN AMMATILLISEN OPPILAITOKSEN OPETTAJAN TYÖNKUVA	19
9 KOKOAVA VIITEKEHYS	20
10 LUOTETTAVUUS	21
11 TULOKSET	22
TEEMA 1.	22
TEEMA 2.	24
TEEMA 3.	26
12 TULOSTEN TARKASTELUA	27
TEEMA 4.	29
TEEMA 5.	30
13 POHDINTA	33
LÄHTEET	35
KUVIO 1. Viitekehys kuviona.....	20
TAULUKKO 1. Teemahaastattelun vastaukset.....	28
TAULUKKO 2. Ammattikorkeakoulun ja toisen asteen ammatillisen oppilaitoksen opettajan työn erityispiirteiden ja ominaisuuksien vertailua.....	33
LIITE 1. Teemahaastattelulomake.....	37

1 JOHDANTO

Nopeasti tapahtuvat yhteiskunnan muutokset asettavat työelämälle ja koulutukselle kehittymisvaatimuksia. Opettajuus kehittyy ammattina muiden joukossa, mutta ennen kuin muutosta voi tapahtua, tulee ymmärtää nykyinen tilanne. Opettajankoulutukseni on loppusuoralla, ja pohdin, mitä olen oppinut.

Koulutukseni ansiosta osaan katsoa ympärilläni ja huomaan toimintaympäristössä tapahtuvan muutoksia koko ajan. Olen oppinut opettajan työssä tarvittavia pedagogisia taitoja ja hyödyntämään oman substanssialueen ominaispiirteitä opetuksessani. Olen oppinut uusia asioita oppimiskäsityksistä sekä ihmis- ja tiedonkäsityksistä.

Minulla oli mahdollisuus tehdä opetusharjoittelut kahdessa eri oppilaitoksessa, toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa ja ammattikorkeakoulussa. Syvennän tässä kehittämishankkeessani opetusharjoittelussa hankkimiani kokemuksia. Haastattelin harjoitteluoppilaitoksissani toimivia opettajia ja hankin spesifiä tietoa opettajuudesta. Yhdistän reflektion avulla omat kokemukseni kirj tietoon ja haastatteluaineistoon. Hankkeen tarkoitus on pohtia omaa oppimistani opettajankoulutuksen ja opetusharjoittelujen aikana. Kehittämishankkeeni on siis opettajuuden henkilökohtainen kehitystehtävä.

2 KEHITTÄMISHANKKEEN TAUSTA JA TAVOITTEET

Opetusharjoittelut ovat ohi, ja oma oppimisen ”reppuni” on täynnä uusia kokemuksia. Ensimmäisessä opetusharjoittelussani ohjaava opettajani kehotti minua hankkimaan opetusharjoitteluni aikana paljon erilaisia kokemuksia erilaisista opetustilanteista, joten tein opetusharjoitteluni kahdessa erilaisessa oppilaitoksessa, toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa ja ammattikorkeakoulussa. Syksyn opetusharjoittelussa sain opettaa pienryhmää, erityistä tukea tarvitsevia opiskelijoita, ja keväällä ammattikorkeakoulussa opetettava ryhmäni oli todellakin suurryhmä, jossa oli 35 opiskelijaa. Kehittämishankkeeni liittyy juuri syksyn ja kevään opetusharjoitteluihin ja niiden ominaispiirteiden ja haasteiden keskinäiseen vertaamiseen.

Kehittämishanke on henkilökohtainen kehittämistehtävä. Työn tarkoituksena on vertailla sitä, miten opettaminen ja opettajuus eroavat opetettaessa toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa ja ammattikorkeakoulussa tai vastaavasti, minkälaisia yhtenäisyyksiä opettajuus ja opettajan työ sisältävät kahdella eri kouluasteella. Vertailen opettajan näkökulmasta kahdessa eri oppilaitoksessa toteutuneiden opetusharjoittelujeni erityispiirteitä. Kehittämishankkeeni käsittelee myös sitä, mitä tällaisten ryhmien opettaminen vaatii opettajalta ja millaisia haasteita opettaja kohtaa opetustyössään toisen asteen oppilaitoksessa tai ammattikorkeakoulussa. Vertailen myös opettajien opetustyön taustalla olevia ihmis-, tiedon- ja oppimiskäsitysten erityispiirteitä.

2.1 Hankkeen tarkoitus ja tutkimusongelmat

Hankkeen tarkoitus on syventää omaa oppimistani opettajankoulutuksen aikana. Käytän hankkeessa avukseni kirjatietaa, opetusharjoittelusta saatuja omia kokemuksia ja hankin spesiaalitietoa teemahaastattelujen avulla. Käytän hankkeessani kvalitatiivisia tutkimuksen menetelmiä. Tärkeimmät tutkittavat aiheet ovat opettajuus toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa ja opettajuus ammattikorkeakoulussa, opettajuuden haasteet eri kouluasteilla sekä opettajien käyttöteorioiden mahdolliset erityispiirteet. Löysin viisi asiakokonaisuutta, joihin haen vastauksia kehittämishankkeessani:

1. Millaisia haasteita opettaja kohtaa työssään toisen asteen ammatillisessa opetuksessa ja opettaessaan ammattikorkeakoulussa? Voidaanko opiskelijoiden kehitystasosta nostaa esiin erityisiä piirteitä?
2. Millaisista erilaisista työtehtävistä opettajien työnkuvat koostuvat? Mitä yhtäläistä ja erilaista opettamisessa ja opettajuudessa on toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa ja ammattikorkeakoulussa?
3. Minkälaisia ihmis-, tiedon- ja oppimiskäsityksiä toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa ja ammattikorkeakoulussa toimivilla opettajilla on?
4. Millaisia päätelmiä teemahaastattelujen pohjalta voidaan tehdä opettajuudesta ja opettamisesta toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa ja ammattikorkeakoulussa?

5. Mikä on oma käsitykseni opettamisesta ja opettajuudesta toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa ja ammattikorkeakoulussa, kun otetaan huomioon eri lähteistä kerätyt tiedot ja omat kokemukseni?

2.2 Aineiston keruu ja käsittely

Aloitin hankkeen toteutuksen ensin perehtymällä aiheeseen jo aiemmin tehdyn tutkimuksen teoretien avulla. Tutkimusmenetelminä käytin havainnointia opetusharjoittelujen aikana ja teemahaastattelua. Tein tutkimusongelmieni perusteella teemahaastattelua varten kysymyspohjan (liite 1). Tämän perusteella haastattelin neljää henkilöä, jotka toimivat opettajina joko toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa tai ammattikorkeakoulussa.

Teemahaastattelu on keskustelua, jolla on etukäteen päätetty tarkoitus. Haastattelutilanne muistuttaa jokapäiväistä keskustelua, jota tutkija ohjailee tutkimusongelmaa silmällä pitäen. Tutkija esittää pääasiassa avoimia kysymyksiä eli sellaisia, joihin ei ole valmiita vastausvaihtoehtoja. Teemahaastattelussa itse haastattelutilanne on vapaamuotoinen ja haastattelussa edetään tilanteen ja tunnelman luomissa puitteissa. Haastattelijalla pyrkii olemaan mahdollisimman neutraali ja ohjaa keskustelua vain silloin, kun halutusta aihekokonaisuudesta poiketaan liian paljon. Haastattelijalla pitää siis haastattelun eri vaiheet tietyn teeman ”ympäri”, ja teema toimii siten johtolankana. (Vrt. Hirsjärvi & Hurme, 1993.)

Haastattelin Jyväskylässä huhtikuun ja toukokuun aikana kahta toisen asteen opettajaa ja kahta ammattikorkeakoulussa opettavaa opettajaa. Haastattelin kolmea naisopettajaa ja yhtä miesopettajaa. Haastattelut kestivät kukin noin 45 minuuttia, ja ne tallennettiin sanelukoneelle. Haastateltavat opettajat olivat iältään 29–44-vuotiaita, ja kolme heistä oli toiminut opettajan ammatissa keskimäärin 7-10 vuotta. Nuorin haastateltava oli toiminut opettajana kaksi vuotta. Haastattelun litteroinnin yhteydessä keräsin kukin haastateltavan puheesta pääkohdat ja ydinasiat eri kysymyksistä. Kaikki haastatteluihin liittyvä aineisto on huolellisesti käsitelty.

Käytin paljon aikaa lähdemateriaalin etsimiseen, mutta en löytänyt vastaavanlaista vertailevaa tietoa toisen asteen ammatillisen oppilaitoksen opettajan ja ammattikorkeakoulun opettajan työnkuvista ja opettajuudesta. Vertasen (2002) akateeminen väitöskirja *Ammatillinen opettajuus vuonna 2010* kuvaa toisen asteen ammatillisen opettajan työssä ja opettajuudessa tapahtuvia muutoksia. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisusta *Opetussuunnitelma ammattikorkeakoulussa (2005)* löytyy osasia myös ammattikorkeakoulun muuttuvan toimintaympäristön vaikutuksista opetussuunnitelmatyöhön, ja sitä kautta muutokset vaikuttavat myös opettajan työhön. Näitä kahta teosta olen monessa kohtaa käyttänyt työni tekemisessä avuksi.

2.3 Käsitteiden määrittely

Käytän hankkeessani käsitteitä opettajuus, opettaminen ja oppimisprosessi, jotka haluan avata käsitteinä lukijalle. Sana **opettajuus** on Vertasen (2002) mukaan suomalainen käsite, jolle ei löydy suoraa vastinetta kansainvälisten termien joukosta. Opettajuus tunnistetaan yhteisössä sosiaalisten normien kautta. Muita tällaisia sosiaalisesti määrittynyttä ammatteja voivat olla johtajuus, pappeus ja yrittäjäyys. Ilmaisuihin viitataan sosiaalisesti määrittäneeseen toimintatapaan ja ajatteluun, joka ilmenee yhteisössä. (Vertanen, 2002, 95.)

Vertasen (2002) mukaan opettajuus voidaan rinnastaa opettajan ammatinkuvaan, mutta opettajuus on enemmän kuin hallinnollisesti määritellyt tehtävät. Opettajuudella voidaan tarkoittaa opettajana toimimista, työn piirteitä, henkilön asemaa työyhteisössä ja yhteiskunnassa. Vertanen (2002) toteaa, että **opettaminen** on kokonaisvaltaista oppimiseen ja reflektiiviseen ajatteluun pohjaavaa toimintaa. Sen tuloksena syntyy ajatteluprosessi, joka auttaa opettajaa tunnistamaan työhönsä liittyviä haasteita ja vastaamaan niihin. Opettajan työn haasteita ovat Vertasen (2002) mukaan työn dynaamisuus ja kompleksisuus. Opettajan työ sisältää epävarmuutta, koska kasvatustilanteet, opetustilanteet, olosuhteet ja toimimisen ehdot muuttuvat jatkuvasti. Muutos edellyttää opettajalta itsenäisiä ja kriittisiä päätöksiä. Opettajuudessa esiin nousevat epävarmuuden sietäminen, muutoksen kohtaaminen ja työelämän sekä yhteiskunnan aktiivinen kehittäminen. Opettajuus ei ole kapea-alaista, opetusoppiin ja menetelmiin perustuvaa ajattelua ja toimintaa, vaan opettajien tulee ajatella laaja-alaisesti, olla tulevaisuusorientoituneita ja kyetä globaaliin ajatteluun.

Oppimisprosessilla tarkoitetaan sitä, että oppija käy läpi omanlaisensa prosessin vaiheet läpi, ennen kuin oppimista tapahtuu. Oppiminen ei synny suoraan kokemuksesta, vaan ihmisen tulee työstää omaa kokemustaan prosessin muodossa. Ratkaisevaa on, että oppija kääntää reflektion avulla kokemuksensa oppimiseksi. Kokemus on yksilön tulkintaa ja sitä kautta riippuvainen kokijasta ja tilanteesta. (Ojanen, 2000, 19–20.)

3 AMMATILLISEN OPETTAJAN OSAAMISALUEIDEN TARKASTELUA

Jyväskylän ammattikorkeakoulun, ammatillisen opettajakorkeakoulun opinto-oppaan ja opiskelijan käsikirjan (2006) mukaan opettajan osaaminen ja pätevyysalueet voidaan jakaa neljään eri osa-alueeseen, joita ovat oppimisen ohjaaminen, toimintaympäristöjen kehittäminen, yhteistyö ja vuorovaikutus sekä jatkuva oppiminen. Ne eivät ole toisistaan erillisiä, vaan kiinteästi toisiinsa sidoksissa olevia osaamisen alueita.

3.1 Oppimisen ohjaaminen

Oppimisen ohjaamisen taustalla on aina opettajan käsitys tiedosta, ihmisestä ja oppimisesta. Osaava opettaja on tehnyt matkan itseensä ja tutustunut opettamisen taustalla oleviin omiin käsityksiinsä. Opiskelija käsikirjan (2006) mukaan laadukas opetus- ja ohjaustyö ja sen kehittäminen perustuvat tietoiseen käsitykseen ja riittävään teoreettiseen osaamiseen ihmisestä oppijana sekä tiedoista ja kokemuksista oman ja toisten ihmisten osaamisen rakentumisesta. Oppimisen ohjauksella käsitetään käytännön opetustyötä, ja opettajan tekemät ratkaisut käytännön opetustilanteissa ovat juuri sitä opettajan keskeistä osaamista, jonka tulee perustua käyttöteoriaan.

Oppimisen ohjaaminen voi sisältää monenlaista opettajan osaamista, jota olemme opiskelleet opettajankoulutuksen aikana. Opettajalla tulee olla tietämys erilaisista oppimisteoreettisista ja -filosofisista toiminnoistaan. Hänen tulee tuntea opettava ryhmänsä ja suhteuttaa oma opetuksensa ryhmän tarpeita vastaavaksi. Opettajalla tulee olla taito suunnitella opetuksen tavoitteita, sisältöjä ja työtapoja. Opettajan tulee osata arvioida oppimistuloksia, kehittää oppimisympäristöjä ja ottaa samalla huomioon toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset ja oppijoiden tarpeet. (Opiskelijan käsikirja, 2006.)

3.2 Toimintaympäristöjen kehittäminen

Toimintaympäristöjen kehittäminen kuuluu olennaisesti opettajan työhön. Oppilaitos edellyttää jokaiselta työyhteisönsä jäseneltä kehittämisvalmiuksia. Esimerkkejä toimintaympäristön kehittämisestä voivat olla opetussuunnitelmatyö, oppilaitosten laatu-työ ja erilaisten projektien ja hankkeiden valmistelu ja toteutus kotimaassa ja kansainvälisessä yhteistyössä eri toimijoiden välillä. Kehittämistyön edellytyksenä opettajalta vaaditaan oman ammattialan sisällön teoreettista ja käytännöllistä hallintaa. Sisällön hallinta vaihtelee sen mukaan, missä ympäristössä toimitaan ja millaisiin tavoitteisiin kussakin toiminnassa pyritään. Ammatillisella opettajalla tulee olla laaja kokemus omalta substanssialueeltaan. (Opiskelijan käsikirja, 2006.)

3.3 Yhteistyö ja vuorovaikutus

Yhteistyö ja vuorovaikutus kytkeytyvät kiinteästi oppimisen ohjaamiseen ja toimintaympäristöjen kehittämiseen. Yhteistyö liittyy usein esimerkiksi koulutuksen ja työelämän alueellisiin tai valtakunnallisiin kehittämishankkeisiin. Vuorovaikutusosaamisella voidaan tarkoittaa esimerkiksi oppimisen ohjaustilanteita. Ammatillisen opettajan vahvuudeksi luetaan toimivat työelämäyhteydet. Verkosto-osaaminen on työntekijältä toivottu ominaisuus melkein kaikissa työpaikoissa. (Opiskelijan käsikirja, 2006.)

Opettajan työ on ollut ja tulee tulevaisuudessakin olemaan sosiaalinen ammatti, ja ihmisten välinen vuorovaikutus on läsnä jokapäiväisessä työssä. Yhteydenpitoa ja viestintää opettaja harjoittaa työssään suullisesti, kirjallisesti, kuvallisesti ja sähköisesti. Tähän opettajan pätevyysalueeseen kuuluvat yhteistyö ja vuorovaikutus, tieto- ja viestintätekniinen osaaminen, uuden tekniikan käytön nopea omaksuminen ja uuden median käyttöönotto. (Opiskelijan käsikirja, 2006.)

3.4 Jatkuva oppiminen

Opettajuus on asiantuntijuutta ja opettajan ammattitaitoon kuuluukin asiantuntijuuden ylläpito ja tiedon päivittäminen. Opettajan tulee jatkuvasti tarkastella ja rakentaa omaa käyttöteoriaansa ja reflektoida eli kriittisesti itsearvioida omaan opettajan ammattitaitoansa. Opettajan työ on itsenäistä ja vaatii tiedonhallintaosaamista. On löydettävä valtavasta tietomäärästä se kaikkein oleellisin tieto, jota käyttää opetuksessaan. Oikean ja tarvittavan tiedon löytäminen voi olla opettajalle vaikeaa. Metakognitiiviset taidot nousevat entistä tärkeämmiksi taidoiksi opettajan arjessa. (Opiskelijan käsikirja, 2006.)

4 LAIT JA ASETUKSET

4.1 Laki ja asetus ammatillisesta koulutuksesta

Koulutuksen tarkoitus

Ammatillisesta koulutuksesta säädetyn lain (630/1998) mukaan ammatillisen koulutuksen tarkoituksena on kohottaa väestön ammatillista osaamista, kehittää työelämää ja vastata sen osaamistarpeita sekä edistää työllisyyttä. Ammatillinen peruskoulutus on ammatilliseen tutkintoon johtavaa koulutusta. Ammatillisessa koulutuksessa tulee ottaa erityisesti huomioon työelämän tarpeet. Koulutusta järjestettäessä tulee olla yhteistyössä elinkeino- ja muun työelämän kanssa. (Finlex, 2007.)

Koulutuksen tavoitteet

Lain mukaan ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijoille ammattitaidon saavuttamiseksi tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä valmiuksia itsenäisen ammatin harjoittamiseen. Koulutuksen tavoitteena on lisäksi tukea opiskelijoiden kehitystä hyviksi ja tasapainoisiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi, antaa opiskelijoille valmiudet jatko-opintoihin ja tukea elinikäistä oppimista. Nuorille järjestettävissä koulutuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. (Finlex, 2007.)

Ammatillisten opintojen opettajan kelpoisuus

Ammatillisten opintojen opetusta on kelpoinen antamaan henkilö, joka täyttää asetuksessa (986/1998) määritellyt kelpoisuusehdot. Asetuksen mukaan ammatillisten aineiden opetusta voi antaa henkilö, joka on suorittanut soveltuvan ylemmän korkeakoulututkinnon tai soveltuvan ammattikorkeakoulututkinnon tai vastaavan oman alan korkeimman tutkinnon. Toisen asteen ammatilliselta opettajalta vaaditaan vähintään 60 opintopisteen opettajan pedagogiset opinnot ja vähintään kolmen vuoden pituinen työkokemus tehtävää vastaavalla alalla. (Finlex, 2007.)

Yhteydet työelämään

Ammatillisessa koulutuksessa tulee ottaa erityisesti huomioon työelämän tarpeet. Koulutusta järjestettäessä tulee olla yhteistyössä elinkeino- ja muun työelämän kanssa. Koulutukseen voi tarpeen mukaan liittyä alan palvelu- ja kehittämistoimintaa.

4.2 Ammattikorkeakoululaki ja opettajan tehtävät lain mukaan

Ammattikorkeakoululaissa (351/2003) ammattikorkeakoulun tehtäväksi määrätään ammatillisten asiantuntijoiden kehittäminen työelämän ja sen kehittämisen tarpeisiin. Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on antaa työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin perustuvaa korkeakouluopetusta ammatillisiin asiantuntijatehtäviin, tukea yksilön ammatillista kasvua ja harjoittaa ammattikorkeakouluopetusta palvelevaa sekä työelämää ja aluekehitystä tukevaa ja alueen elinkeinorakenteen huomioon ottavaa soveltavaa tutkimus- ja kehitystyötä. Ammattikorkeakoulut tuottavat ja kehittävät aikuis-koulutusta työelämäosaamisen ylläpitämiseksi ja vahvistamiseksi. Ammattikorkeakoulujen tulee tehdä tiivistä yhteistyötä alueensa toimintaympäristön, työelämän ja elinkeinon edustajien sekä suomalaisten ja ulkomaisten korkeakoulujen samoin kuin muiden oppilaitosten kanssa. (Finlex, 2007.)

Tavoitteiden asettaminen

Ammattikorkeakouluille on määrätty koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa ammattikorkeakoulujen yleiset kehittämistavoitteet. Lisäksi ammattikorkeakoulun toiminnalle on asetettu kansallisen korkeakoulupolitiikan kannalta keskeiset

tavoitteet ja keskeiset valtakunnalliset kehittämishankkeet. Valtioneuvoston ammattikorkeakouluista 15.5.2003/352 antaman asetuksen mukaan ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen yleisenä tavoitteena on antaa opiskelijalle laaja-alaiset käytännölliset perustiedot ja -taidot sekä niiden teoreettiset perusteet asianomaisen alan asiantuntijatehtävissä toimimista varten. Opintojen jälkeen opiskelijalla tulee olla edellytykset asianomaisen alan kehityksen seuraamiseen ja edistämiseen ja valmiudet jatkuvaan koulutukseen. (Finlex, 2007.)

Ammattikorkeakouluopintojen tavoitteena on, että opiskelija kykenee valmistuttuaan työskentelemään itsenäisesti tehtäväalueen asiantuntijatehtävissä ja yrittäjänä sekä osallistumaan työyhteisön kehittämiseen. Opiskelijalla tulee olla opintojen jälkeen riittävä viestintä- ja kielitaito sekä asianomaisen alan kansainvälisen toiminnan edellyttämät valmiudet. Yliopettajalla ja lehtorilla tulee olla vähintään kolmen vuoden työkokemus siltä ammatinalalta tai oppiaineesta, jota hän opettaa. Opettaja toimii tiiviissä yhteistyössä työelämän edustajien kanssa, ja ammattikorkeakoulun opettajalla tulee olla myös itsellään hyvät viestintä- ja vuorovaikutustaidot. Hänen tulee siis pystyä oman työnsä lisäksi kehittämään myös omaa organisaatiotansa ja omaa ammattialaansa. (Finlex, 2007.)

Opettajien kelpoisuusvaatimukset ja tehtävät

Ammattikorkeakoulun opettajien kelpoisuusvaatimuksista ja tehtävistä säädetään valtioneuvoston asetuksella. Olen valmistunut restonomiksi Jyväskylän ammattikorkeakoulusta. Minulla ei ole soveltuvaa ylempää korkeakoulututkintoa, joka asetuksen mukaan vaaditaan ammattikorkeakoulun lehtorilta. Asetuksen mukaan yliopettajalta ja lehtorilta, jonka opetustehtävään pääosin kuuluu ammattiopintojen järjestäminen, vaaditaan lisäksi vähintään kolmen vuoden käytännön kokemus tutkintoa vastaavissa tehtävissä. Tuntiopettajalta vaaditaan vastaava kelpoisuus kuin viran ja toimen haltijalta. (Vrt. valtioneuvoston asetus 352/2003 ammattikorkeakouluista.)

Asetuksen mukaan päätoimisen opettajan tehtävänä on opetus- ja ohjaustyönsä sekä niihin liittyvien muiden tehtäviensä ohella kehittää alansa opetusta ottaen huomioon työelämän kehitys, osallistua opetussuunnitelmien laatimiseen ja opiskelijavalinnan hoitamiseen ja hoitaa tutkimus- ja kehitystyöhön liittyviä tehtäviä sen mukaan kuin ammattikorkeakoulu määrää. Opettajan tulee osallistua ammattikorkeakoulun mää-

räämään ammattitaitoa ylläpitävään ja kehittävään koulutukseen ja perehtyä työelämään sekä hoitaa ammattikorkeakoulun hallintoelinten jäsenyydestä aiheutuvat ja muut hänelle kuuluvat tai määrätyt tehtävät. (Finlex, 2007.)

5 OPISKELIJOIDEN TARPEET JA ELÄMÄNVAIHEEN TUNNISTAMINEN

Kehittämishankkeen aihealueeseen eli opettajuuteen ja sen haasteisiin eri kouluasteilla liittyvät hyvin läheisesti myös opiskelijoiden kehitysasteen ja elämänvaiheen tarkastelu. Kirjallisuus tarjoaa erilaisia määritelmiä nuoren tai varhaisaikuisen opiskelijan kehitysasteen tarkasteluun. Aloittaessaan opiskelut toisen asteen opiskelijat ovat iältään useimmiten 16–19-vuotiaita, kun taas opiskelu ammattikorkeakoulussa aloitetaan parikymppisinä, ja noin 24–25-vuotiaana on suoritettu alempi ammattikorkeakoulututkinto ohjeaikojen puitteissa. Nurmen ym. (2006) mukaan nuoruus ei ole helposti määriteltävissä oleva ikäkausi. Nuoruus on aika, jolloin siirrytään lapsuudesta aikuisuuteen. Nuoruusiän sisällä voidaan erottaa nuoruutta edeltävä varhaisnuoruus. Nuoruus käsittää siis ihmisen kehityksen ajanjakson alkaen ensimmäiseltä vuosikymmeneltä ja päättyen toisen vuosikymmenen loppuun. Varhaisaikuisuudella tarkoitetaan ihmisen kehityskausia, jotka ovat 20–40 ikävuotta. Muut aikuisuuden kaudet ovat keskiaikuisuus ja myöhäsaikuisuus, joita ei tässä kehittämishankkeessa käsitellä lainkaan.

Nuoren kehitystä määräävät neljä kokonaisuutta: fysiologiset muutokset ja kypsyminen, ajattelutaitojen kehitys, sosiaalisen kentän laajentuminen ja sosiaalis-kulttuurisen ympäristön muutokset. Kehityskulkuun voivat vaikuttaa monet tekijät ihmisen vanhemmen eli fyysinen kasvun lisäksi. Muita kasvuun vaikuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi ajattelun kehittyminen, sosiaaliset tekijät, lähimpien ihmisten odotukset ja yhteiskunnan rakenteelliset muutokset. Nuoruudessa tehdyt valinnat luovat pohjaa sille elämälle, jota nuori aikuisena elää. Nuoruus on myös haavoittuvaa aikaa, joka näyttäytyy vanhemmille nuorten elämään kuuluvien kriisien ja myllerrysten myötä. Monenlainen ongelmakäyttäytyminen kuuluu joidenkin nuorten kehitysvaiheeseen. (Nurmi ym. 2006, 124–126.)

Nuoruus on myös historiallisesti määrittyvä ajanjakso. Ravitsemuksen alkaminen on laskenut puberteetin alkamisikää, ja nuoruus alkaa lähellä toisen elinvuosikymmenen

ensimmäisiä vuosia. Toisaalta nuoruus on pidentynyt pitkälle kolmannelle vuosikymmenelle. Mikäli nuoruusikäkausien päättymisenä pidetään aikuisten keskeisten roolien saavuttamista eli työelämään siirtymistä, lasten hankkimista ja kasvatukseen osallistumista, niin monien nykyajan ihmisten nuoruuden voidaan sanoa ulottuvan neljännele vuosikymmenelle. Ennen nuoruudella tarkoitettiin paria vuotta, nyt nuoruus on kahden vuosikymmenen pituinen ajanjakso. Muutoksen ovat aiheuttaneet elinkeinorakenteen muutos ja koulutuksen pidentyminen. (Nurmi ym. 2006, 124–125.)

Nuorisokulttuuri on tarttunut myös laajempaan väestöön. Professori Kimmo Jokisen (2006) mukaan elämme ”samanikäisyyden kulttuurissa”, jossa ei ole enää selvää ikäjaottelua. Lapsuus on vielä olemassa, mutta heti lapsuuden mentyä ja varhaisnuoruuden alkaessa kymmenennen ikävuoden jälkeen alkaa samanikäisyyden kausi, joka päättyy myöhäisaikaisuuteen noin 60 ikävuoden tienoille. Nuoret, aikuiset ja keskiikäiset käyttäytyvät samalla tavalla. He ostavat samantyyllisiä vaatteita, harrastavat samanlaisia asioita, syövät samantyyllistä ruokaa ja puhuvat samanlaisilla kännyköillä. Mainostajien ydinkohderyhmä ovat 15–20-vuotiaat nuoret. Nämä nuoret vaikuttavat ostopäätösten tekemisiin perheissä. Jokisen (2006) mukaan lapset ja nuoret ovat nykyään päättämässä vanhempiansa kanssa perheen kulutustottumuksista ja siitä, mitä ostetaan ja mihin lomakohteeseen matkustetaan. Kukaan ei tiedä, mihin tämä samanikäisyys lopulta johtaa.

Nuoren ajattelutaidot kehittyvät merkittävästi toisen elinvuosikymmenen alussa. Keskeisin ajattelun muutos on ajattelun muutos aikaisempaa abstraktimmaksi, yleisemmälle tasolle, ja tulevaisuuteen suuntautuvan ajattelun kehittyminen. Tieto ja kokemus lisääntyvät elämän varrella, varsinaisessa ajattelussa ei Nurmen ym.(2006) mukaan tapahdu olennaisia muutoksia. (Nurmi ym. 2006, 128.)

Dunderfeltin (1998, 92–94) mukaan nuoruus voidaan jalkaa kolmeen jaksoon: nuoruusiän varhaisvaiheeseen, keskivaiheeseen ja loppuvaiheeseen. Nuoruusiän varhaisvaiheessa (13–16-vuotiaana) ihmisellä on varsinaisen biologinen murrosikä, jolloin nuori mahdollisesti protestoi vanhempiaan ja muita auktoriteetteja vastaan. Toisaalta nuori solmii paljon uusia ystävyysuhteita ikätovereiden kanssa. Nuoruusiän keskivaiheessa (16–19-vuotiaana) nuori kokee mahdollisesti identiteettikriisin; hän ihastuu ja samastuu helposti, kokeilee omia rajojaan ja tuntee syvällisiä tunteita ihmissuhteissaan. Nuoruusiän loppuvaiheessa nuori ihminen kokee mahdollisesti toisen kriisin,

ideologisen kriisin. Aloittaessaan oman itsenäisen elämän hän joutuu pohdiskelemaan omaa asemaansa maailmassa.

Nuoruus on aikaa, jolloin pitää ikään kuin uudestaan oppia elämään. Nuori oppii käyttämään ja ymmärtämään loogisia ja abstrakteja ilmiöitä, kuten filosofisia, matemaattisia ja teoreettisia ongelmanasetteluja. Yksilö alkaa ymmärtää erilaisia käsitteitä. Kahdenkymmenen ikävuoden jälkeen ihmisen ajattelun kehitys on ”minuuden kehityksen” puolella. Kaksikymmentävuotiaana aikuisuuden taival alkaa. (Dunderfelt, 1998, 95–103.)

Aikuisuuteen liittyy tapahtumia ja tehtäviä, jotka vaativat yksilöltä päätöksentekoa ja sopeutumista. Tällaisia tapahtumia voivat olla esimerkiksi ammatin hankkiminen ja ammattitaidon ylläpito, työuran aloittaminen, lasten saaminen, lasten hoito ja kasvataminen, yhteiskunnallisten asioiden seuraaminen ja asioihin vaikuttaminen, taloudellinen itsenäisyys ja sopeutuminen iän mukanaan tuomiin fysiologisiin muutoksiin. (Nurmi ym. 2006, 160–161.)

6 KÄYTTÖTEORIA (OPETTAJAN IHMIS- TIEDON- JA OPPIMISKÄSITYKSET)

6.1 Oppimiskäsitykset

Sosiaalisen oppimisen orientaatiossa (mallioppiminen) ihminen oppii tarkkailemalla ja jäljittelemällä muiden toimintaa. Voidaan puhua myös sijaisoppimisesta, joka tarkoittaa sitä, että oppijan esimerkkinä toimivan henkilön saamat palkkiot ja rangaistukset ohjaavat katsojan oppimista. Mallioppiminen on keskeistä esimerkiksi lapsen kehityksessä; lapsi ottaa mallia vanhemmilta, sisaruksiltaan ja myöhemmin kavereilta. (Opintoverkko, 2006.)

Behavioristisessa oppimiskäsityksessä tieto on sellaisenaan tai ”pieniin osiin paloiteltuna” siirrettävissä oppijan tajuntaan. Oppijalla on passiivinen rooli oppimistilanteessa, koska hän toimii vastaanottavana osapuolena. Oppimista kontrolloidaan palkkioita ja rangaistuksia käyttämällä. (Patrikainen 1999, 62, 153.)

Patrikaisen (1999) mukaan **kognitivistisessa oppimiskäsityksessä** painotetaan tiedon aktiivista käsittelyä, käyttöä ja ymmärtämistä. Oppimisen lähtökohtana on, että oppijan aikaisemmat tiedot ovat riittävät tai huomataan ristiriita uuden ja vanhan tiedon välillä. Oppimistulos syntyy opettajan ja oppijoiden keskinäisessä vuorovaikutuksessa, ja yhteistyöllä saavutettu tieto on eräänlainen sosiaalinen tuote. (Patrikainen 1999, 154.)

Konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan tietoja ja taitoja ei enää tarvitse nähdä oikeina vastauksina tai valmiina ratkaisumalleina. Kriittinen tiedon tarkasteleminen, valikointi ja soveltaminen ovat tärkeitä konstruktivistisessä oppimiskäsityksessä. Opettajan tulisi nähdä oppija aktiivisen tiedon rakentajana, joka itse hankkii, käsittelee, arvioi tietoja ja taitoja aiemman kokemuksensa perusteella. Myös oppijan kiinnostuksen kohteet ja arvostukset vaikuttavat tiedon rakentamiseen. (Jyväskylän ammattikorkeakoulu, 2006.)

Tutkiva oppiminen on uusimpia oppimiskäsityksiä, joka korostaa oppilaslähtöisyyttä. Tutkivan oppimisen taustalla on konstruktivistinen oppimiskäsitys. Tarkoituksena on pyrkiä ymmärtämään ja selittämään tutkimuksen kohteena olevia ilmiöitä muodostamalla ongelmia ja kysymyksiä, laatimalla hypoteeseja, teorioita ja tulkintoja sekä tekemällä empiirisiä havaintoja. Ongelmalähtöisen oppimisen lähtökohtana on jokin todellinen ongelma ja opetus rakennetaan ongelmien tai esimerkkitapausten ympärille. Tällainen oppimiseen pyritään esimerkiksi erilaisilla projekteilla. (Opintoverkko, 2006.)

Patrikaisen (1999) mukaan **humanistisessa oppimiskäsityksessä** painotetaan ihmisen kehittymistä kokonaisvaltaiseksi, eheäksi yksilöksi. Oppimisenäkemyksessä korostuvat ihmisen yksilöllisyys, itsemääräämistarve ja oppimisen mahdollisuus. Oppijan omat motiivit ohjaavat oppimista ja toimintaa. Opettaja on opas, joka on asiantuntijana paikalla, ja hänen tehtävänä on auttaa oppijaa kaikessa oppimiseen, työskentelyn jäsentämiseen, arviointiin ja oppimisympäristöön liittyvissä asioissa. (Patrikainen 1999, 153.)

6.2 Ihmiskäsitykset

Hirsjärven (1982) mukaan ihmiskäsitys voidaan määritellä ihmistä koskevien uskomusten, tietojen ja arvoitusten järjestelmäksi, joka on yhteydessä maailmankuvan ja maailmankatsomuksen käsitteisiin. Eettisestä näkökulmasta katsottuna ihmiskäsitykseen sisältyy aina kuva ihanneihmisestä. **Kristillisessä ihmiskäsityksessä** ihminen nähdään Jumalan kuvana ja ihmisen alkuperä on Jumalassa. Kristillisen ihmiskäsityksen mukaan ihmiskäsitystä ei voida sijoittaa tiettyyn aikaan, eikä tyhjentävästi voida määritellä ihmiskäsityksen sisältöä. Ihminen nähdään aina suhteessa Jumalaan, persoonallisena ja vastuullisena olentona, joka ei ole koskaan valmis. Kristillinen ihmiskäsitys ei sulje pois mitään osia ihmisestä, vaan näkee sen kokonaisuutena. Kolme suhdetta luo kristillisen ihmiskäsityksen perustan: suhde Jumalaan, lähimmäisiin ja luomakuntaan. (Hirsjärvi, 1982, 1, 55–59, 65.)

Kristillinen ihmiskäsityksen mukaan vapaus tuo myös vastuuta, ja ihmisen on itse ratkaistava suhteensa Jumalaan. Kristillisestä käsityksestä nousee myös ajatus ihmisistä tasa-arvoisina yksilöinä, sillä jokainen on luotu Jumalan kuvaksi ja näin samanarvoisiksi. Suhteessa toisiin ihmisiin jokaisella ihmisellä tulisi olla kolme ominaisuutta: pitkämielisyys, ystävällisyys ja hyvyys. (Hirsjärvi 1982, 56–62, 65.)

Hirsjärven (1982, 83) mukaan 1800-luvun alkupuolella feodalismi väistyi ja tilalle tuli kapitalismi. Samaan aikaan syntyi Karl Marxin toimesta **marxilaisuus** puolustamaan syntyneen työväenluokan etuja. **Marxilaisen filosofian** perusajatuksena on, että materiaallinen on ensisijainen ennen henkistä. Asioita tulisi tarkastella aineellisen tuotannon pohjalta; luonto ja yhteiskunta kehittyvät jatkuvasti, koska materia on liikkuvaa. Lisäksi marxilaisuus korostaa, että ei historian kulku ole sattumanvaraista, vaan se noudattaa tiettyjä objektiivisia lainalaisuuksia. Päämääränä on kommunistinen yhteiskunta. Filosofian mukaan ihmisolemus on yhteiskunnallisten suhteiden kokonaisuus, eikä ihmistä ole olemassa ilman yhteiskuntaa. Yleisinä ihmiskuvalle tyypillisinä piirteinä voidaan pitää suhdetta työhön, todellisuuteen ja yhteiskuntaan. Sosiaalisten suhteiden verkko on ihmiskuvan taustalla. Ihminen ei ole passiivinen, vaan voi tietoisesti vaikuttaa luonnonilmiöihin muuttaen niitä ja samalla myös itseään. (Hirsjärvi 1982, 84–90.)

Behavioristisen ihmiskäsityksen mukaan käyttäytyminen on opittua ja oppiminen tapahtuu ulkoisten ärsykkeiden avulla. Ihminen ymmärretään tavallaan koneeksi, jonka toimintaa pystytään ohjailemaan ulkoapäin. Palkinto-rangaistus -käsityksestä seuraa, että ihminen on pohjimmiltaan hedonistinen ja pyrkii toiminnallaan saavuttamaan

mielihyvää. Behaviorismi vastustaa ajatusta ihmisestä vapaana olentona. Käyttäytyminen on täysin ympäristön määräämää, ja niinpä ihminen on perusluonteeltaan passiivinen. Ihmiskäsitys on yksilökeskeinen, mutta jättää yksilön silti huomiotta. (Hirsjärvi 1982, 111–112.)

Humanistisen ihmiskäsityksen lähtökohtana on, että jokainen opiskelija on arvokas ja ainutkertainen. Jokaisella oppijalla on oikeus ihmisarvoiseen elämään ja työhön sekä tasa-arvoisiin mahdollisuuksiin opiskella. Opiskelijalla on aktiivinen rooli ja jokaisella opiskelijalla on mahdollisuus tehdä yksilöllisiä valintoja ja vaikuttaa omaan oppimiseensa. Yksilöllisyys merkitsee myös erilaisuuden hyväksymistä ja kunnioittamista sekä erilaisten opiskelutyylien huomioon ottamista. (Jyväskylän kotitalousoppilaitoksen koulukohtainen opetussuunnitelma, 2006.)

6.3 Tiedonkäsitykset

Voutilaisen (1990) mukaan ihminen tarvitsee ja käyttää tietoa jatkuvasti. Hän joutuu vähän väliä harkitsemaan, mikä on tietoa, mikä ei. Vastaus tällaisiin kysymyksiin edellyttää jonkinlaista käsitystä tiedosta. Tieto voidaan jakaa tieteelliseen tietoon ja arkitietoon. Tieteellisen tiedon käsittelyyn ihmisellä ei voitane sanoa olevan samantyyppistä perittyä kykyä kuin hänellä on arkitietojen käsittelyyn. Juuri tämä tietojen jatkuva tarkastelu tuottaa tiedonkäsityksen. Tiedonkäsityksen käsittelyssä liikutaan siis tiedostamattoman alueella, mikä tekee asioiden tarkastelun vaikeaksi. Voutilainen toteaa myös, että kaikkien tiedonkäsityksen pyrkimyksenä on esittää oikea käsitys tiedosta. Se, että tuloksena on useita erilaisia käsityksiä, ei tietenkään ole vältettävissä. (Voutilainen 1990, 61–63.)

Tiedonkäsityksellä tarkoitetaan tiedon ominaisuuksia ja erilaisia näkemyksiä tiedon laadusta. Opetuksensa aikana opettaja pakosta heijastaa oppilaille omaa käsitystään tiedosta. Opettajan tiedonkäsitykset vaikuttavat myös hänen suhtautumiseensa oppimateriaaliin. Voutilaisen mukaan, opettaja, joka ajattelee tiedon olevan dynaamista ja jatkuvasti muuttuvaa, suhtautuu kriittisesti “liian valmiisiin” oppimateriaaleihin, staattinen tiedonkäsitys taas nostaa oppimateriaalin keskeiseksi auktoriteetiksi. (Voutilainen 1990, 127–129.)

Patrikainen (1999) on määritellyt teoksessaan tiedonkäsitteet rinnakkain oppimiskäsitysten kanssa. **Behavioristisessa oppimiskäsityksessä** hän määrittelee tiedon olevan objektiivista, universaalia ja determinististä. Näin tiedon voidaan sanoa olevan tosiasioiden mukaista, täysin yleistä, maailmanlaajuista ja opettajan ennalta määräämää. Opettaja on rajannut valtavasta tietomäärästä juuri sen opettavan tiedon, jonka hän esittää oppijoille. Opettaja on tietäjä ja oppilas on tiedon vastaanottaja.

Tynjälän (1999, 24–26) mukaan tiedonkäsitteiden näkemyksiä on useita. Empiristinen ajattelumalli korostaa ihmiskuvan staattista ja passiivista olemusta sekä kokemusta ja havaintoja tiedon ainoina lähteinä. Rationalismi korostaa vastaavasti sitä, että tiedon lähteenä on järki ja ajattelu. Pragmatistisessa tietoteoriassa ihminen nähdään aktiivisena ja tarkoituksenhakuisena olentona, jossa järki ja ajattelu ovat tiedonlähteitä. Tynjälä (1999) toteaa, että konstruktivistisessä näkemyksessä korostetaan sitä, että ihminen on aktiivinen tiedonrakentaja, joka toimii vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa.

Rauste-von Wright (1998) määrittelee oppimiskäsitteet empirismiin (perinteinen didaktiikka), konstruktivismiin (pragmatismi) ja humanismiin (kokemuksellinen oppiminen). Empiristisessä ajattelussa tiedon katsotaan perustuvan havaintoihin ja kokemuksiin. Tietoa pyritään tallentamaan opiskelijan päähän. Opettamisessa pyritään tiedon siirtämiseen. Rauste-von Wright (1998) toteaa, että konstruktivistisessä näkemyksessä oppiminen koetaan aktiiviseksi toiminnaksi. Tällöin korostetaan opiskelijan omiksi koettuja, opiskeltavaan asiaan liittyviä sekä omaan kokeiluun, ongelmanratkaisuun ja ymmärtämiseen liittyviä kysymyksiä. Oppiminen koetaan tilannesidonnaiseksi, ja vuorovaikutuksen rooli on tärkeä. Itseohjautuvuus ja itsearviointi tulee oppia. Humanistinen näkemys korostaa oppimisessa opiskelijan kokemuksia ja itsereflektiota (itsereflektiota ei tarvitse opiskella, vaan se on ihmisellä valmiina). Opetuksen avulla pyritään vahventamaan opiskelijan ”minän” kasvua ja itseohjautuvuutta.

Konstruktivisessa oppimiskäsityksessä opettaja on Patrikaisen (1999) mukaan oppimiskokemusten järjestäjä, ja oppijalla on aktiivinen rooli oppimistapahtumassa. Oppilas muodostaa tiedosta subjektiivista eli omakohtaista tietoa, joka pohjaa oppijan omaan arvioon ja kokemukseen. Tieto on tällöin kontekstuaalista eli tilannesidonnaista. Tieto on vastauksia kysymyksiin eli responsiivista tietoa. **Rekonstruktivisen oppimiskäsityksen** mukaan tieto on uudelleen rakennettavissa. Opettaja on tällöin kansaosallistuja, ja oppilas on uuden tiedon luoja. Tiedon määrittellään olevan

dialektistista eli sisältävän väitteitä ja emergenttistä, eli tiedon oletetaan olevan laadullisesti uutta verrattuna aikaisempaan tietoon.

7 AMMATTIKORKEAKOULUN OPETTAJAN TYÖNKUVA

Auvinen ym. (2005, 20–23) toteavat, että ammattikorkeakoulun opettajan työnkuva on 2000-luvun alussa muuttunut, laajentunut ja monipuolistunut kymmenen vuoden takaisesta tilanteesta. Perinteisen opetustyön osuus on pienentynyt, ja opettajan työ koostuu opetustyön lisäksi lukuisista muista töistä ja tehtävistä. Opettajan tulee päivittää osaamistaan jatkuvasti siksi, että häneltä vaaditaan entistä monipuolisempaa osaamista. Useissa koulutusohjelmissa opettajat ovat jakaantuneet kahteen ryhmään: aktiivisiin toimintojen kehittäjiin ja opetustyönsä kehittäjiin. Kuitenkin kaikki opettajat osallistuvat koulutusohjelman suunnittelemiseen ja kehittämiseen. Eri koulutusalat ovat alkaneet tehdä keskenään yhteistyötä työelämäsuhteiden vahvistuttua, myös kansainvälisesti. Opettajat, jotka ovat mukana aktiivisesti kehittämistyössä työelämän kanssa, ovat joutuneet hajottamaan itsensä monelle eri taholle ja omaksumaan jatkuvasti uusia tietoja ja taitoja selvitäkseen kehittämishaasteista. Samaan aikaan entistä pienempi opettajajoukko on huolehtinut vastuullisesta perusopetuksesta.

Vuonna 2010 ammattikorkeakoulun opettajalla ennakoitaan olevan entistä enemmän vaihtoehtoja työnkuvansa rakentamiseen. Monissa ammattikorkeakouluissa valmistellaan pedagogista strategiaa, ja ammattikorkeakoulujen toiminnan profiilit tulevat tarkentumaan, ja toiveissa on, että myös opettajantyöskuvien profiilit tarkentuvat. Kilpailun kiristymisen ulottuessa myös kouluorganisaatioihin kilpailussa menestyminen edellyttää ammattikorkeakouluilta entistä vahvempaa sisäistä ja ulkoista verkostoitumista. Opettajan työnkuva muuttuu siten, ei hän ole enää pelkästään oman oppiaineensa asiantuntija, vaan yhä enemmän oppimisen ohjaaja, työelämäperustaisten yhteyksien luoja ja oppimisympäristöjen rakentaja. Vaikka opettajan osaamisvaatimusten luettelo kasvaa, hänen ei tarvitse kantaa vastuuta yksin, vaan vastuu jaetaan yhdessä toisten opettajien, opiskelijoiden ja työelämän edustajien kanssa. (Auvinen ym. 2005, 20–23.)

8 TOISEN ASTEEN AMMATILLISEN OPPILAITOKSEN OPETTAJAN TYÖNKUVA

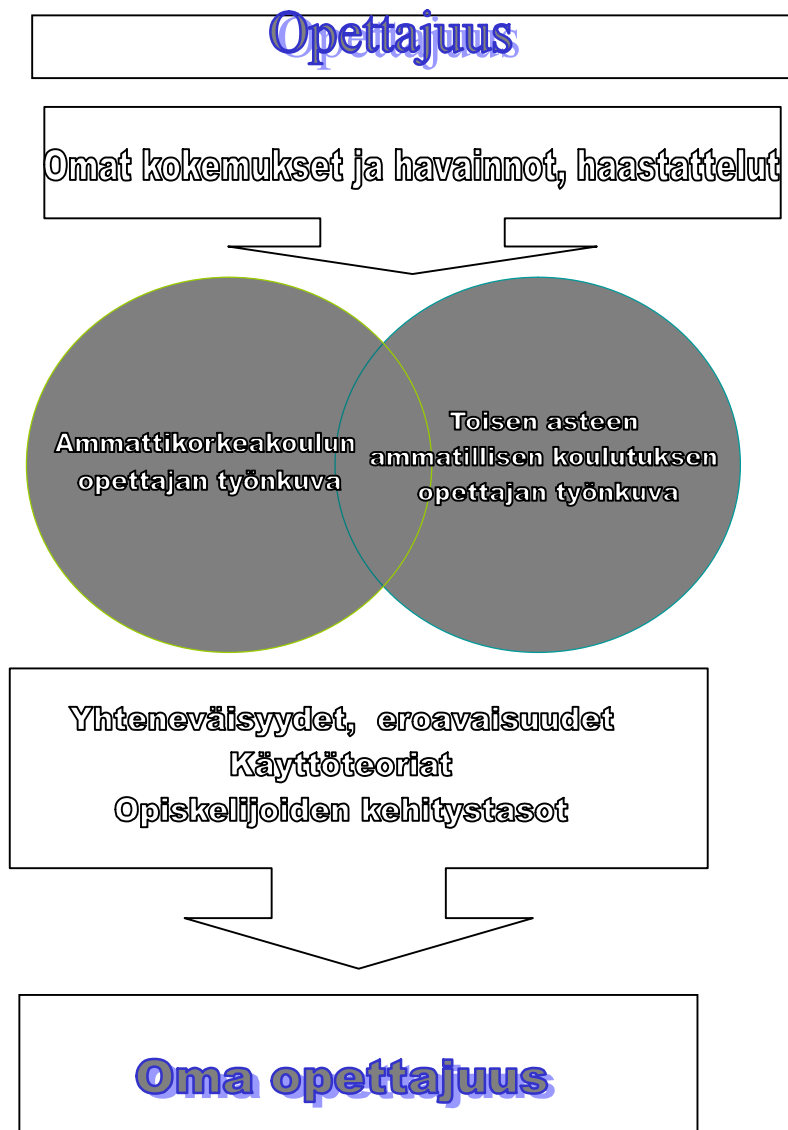
Vertasen (2002) mukaan ammatillisessa koulutuksessa on vuosien aikana tapahtunut suuria muutoksia, ja muutosvauhti on vain kasvanut viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana. Koulutuksen organisointi ja opetus on muuttunut. Ammatillisen opettajan on oltava oman substanssialueensa ja pedagogiikan asiantuntija. Opettajat ovat ohjajia, kasvattajia ja oppimisympäristöjen luoja. Ammatilliset opettajat ovat myös kasvattajia, jotka jatkavat peruskoulun opettajien aloittamaa kasvatustyötä. Ammatillisessa perusopetuksessa ryhmät ovat entistä heterogeenisempiä, ja opettajat tarvitsevat jossain määrin erityisopettajan taitoja.

Opettajat ovat yhteyksien luoja, konsultteja ja markkinoijia, jotka toimivat moniammatillisessa yhteistyössä esimerkiksi sosiaali- ja työvoimaviranomaisten kanssa. Opettaja hoitaa yhteyksiä toisiin oppilaitoksiin. Opiskelijamäärät pienenevät, ja Vertanen toteaaakin, että oppilaitokset joutuvat kilpailemaan opiskelijoista ja tehostamaan omaa markkinointiaan. Opettajalla on oltava sellaiset tietotekniset valmiudet, että hän pystyy opetuksessaan, opetuksen valmistelussa, tiedonhankinnassa ja viestinnässään käyttämään apuna tietotekniikkaa ja erilaisia sovelluksia. (Vertanen 2002, 214–218.)

Vertanen (2002) jatkaa, että ammatillisen opettajan tulee olla tiimityötaitoinen, yrittäjäinen ja kansainvälistynyt. Ammatillisilla oppilaitoksilla on kansainvälisiä kontakteja ja yhä useammassa oppilaitoksessa annetaan opetusta vieraalla kielellä. Opettajan tulee osata myös johtaa omaa työtään, koska opettajan tehtävät lisääntyvät koko ajan. Samalla kun opettajan pedagogiset osaamisvaatimukset kasvavat, on pysyttävä substanssialueen kehityksessä mukana. Kehittämishankkeessani selvitettävänä olevaa opettajuutta koskeva viitekehys on esitetty kuviossa 1.

9 KOKOAVA VIITEKEHYS

KUVIO 1. Opettajuuden selvitystä koskeva kokoava viitekehys kuviona.

Kuviossa on kehittämishankkeen viitekehys hahmoteltu prosessimaiseksi kuvioksi. Myös omat kokemukset ja havainnot ovat mukana kuviossa. Kun kaikki viitekehyyksen osa-alueet on käyty läpi, päästään tuloksiin. Prosessin tuloksena on oman opettajuuden kehittyminen.

10 LUOTETTAVUUS

Kehittämishankkeen haastatteluosa on luonteeltaan kvalitatiivinen eli laadullinen. Kvalitatiivinen tutkimus on siis mahdollisesti subjektiivinen tutkimus. Kuukasjärven (2007, 8) mukaan, kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta tulee tarkastella eri tavalla kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Tapahtumien kuvaamista lukijalle mahdollisimman todenperäisesti kutsutaan sisäiseksi luotettavuudeksi. Kuukasjärvi korostaa, että tutkimuksen teoria tulee luoda huolellisesti. Tulosten samansuuntaisuus aiempien tutkimusten kanssa korostaa luotettavuutta. Kehittämishankkeeni tulokset ovat samansuuntaisia kahden lähdeoteoksina käyttämäni tutkimusten tulosten kanssa, mikä osaltaan parantaa tämän tutkimuksen luotettavuutta. Vertailtavat lähdeotokset olivat Vertasen (2002) akateeminen väitöskirja Ammatillinen opettajuus vuonna 2010 ja Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisu Opetussuunnitelma ammattikorkeakoulussa (2005).

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei ole yhtä ainoata oikeaa tulosta, vaan tuloksiin vaikuttaa monta tekijää, kuten kehittämishankkeen tekijän omat kokemukset ja haastateltujen opettajien omat mielipiteet. Ovatko tulkinnat johdonmukaisia? Tulkinnat ja johtopäätökset rakentuvat aina tutkijan omien kokemuksien ja reflektion pohjalta.

Tutkimuksen pätevyyttä voidaan mitata sillä, onko tutkittu väitettyä asiaa. Tutkimus on pätevä, koska tutkimuksessa on vastattu asetettuihin kysymyksiin. Haastateltavia henkilöitä oli vain neljä. Tällainen pieni otos vaikuttaa tutkimuksen yleistettävyyteen. Jotta tutkimuksen yleistettävyys paranisi, pitäisi teemahaastattelussa olla edustava otanta. Avoimissa kysymyksissä on tulkinnan ongelma ja luotettavuutta lisää se, että aineistolla on toinen lukija. Reliaabelius on todettavissa vähintään kahden eri arvioijan yksimielisyytenä. Annoin kehittämistehtäväni ensimmäisen version vertaisohjaajalleni luettavaksi ja me teimme samanlaisia tulkintoja haastateltavien avoimiin kysymyksiin antamista vastauksista.

Kuukasjärven (2007) mukaan triangulaatio tarkoittaa sitä, että onko aineiston tarkistuksiin käytetty useampia kuin yhtä menetelmää. Jos on käytetty monia tutkimusmenetelmiä, on tutkimus luotettavampi. Tässä tutkimuksessa olisi voitu tehdä ensin laajempi informatiivinen kysely suuremmalle opettajajoukolle, ja teemahaastatteluilla olisi informatiivisen tiedon lisäksi saatu spesifiä tietoa, jolloin luotettavuus olisi ollut parempi.

Onko tutkimuksella laajempaa merkitystä? Kehittämishankkeen tarkoituksena oli tutkijan oman opettajuuden kehittyminen ja syventyminen. Näin tutkimuksella on eniten henkilökohtaista merkitystä kehittämishankkeen tekijälle.

11 TULOKSET

Etsin kehittämishankkeessani vastauksia viiteen kysymykseen, joista kolmeen ensimmäiseen sain vastaukset suoraan haastateltavien puheenvuoroista. Nämä kolme kysymystä on seuraavaksi esitetty kolmen eri teeman muodossa.

Teema 1.

Millaisia haasteita opettaja kohtaa työssään toisen asteen ammatillisessa opetuksessa ja opettaessaan ammattikorkeakoulussa? Voidaanko opiskelijoiden kehitystasosta nostaa esiin erityisiä piirteitä?

Ammattikorkeakoulun opettajien vastaukset:

Ammattikorkeakoulun asiantuntijuusyhteisössä valtava haaste on asiantuntijuuden kehittäminen ja tiedon määrän valtava laajuus, jonka pitäisi omaksua, osata ja hallita. Haaste on oman pätevyyden ylläpitäminen, jota tulee pitää yllä lukemalla. Tietoa on paljon saatavilla. Opettajalle pitäisi jäädä enemmän aikaa uuden tiedon etsimiseen ja omaksumiseen. Tieto ja järjestelmät uusiintuvat jatkuvasti, ja tietoja täytyy koko ajan päivittää. Opettajan pitää koko ajan hankkia uutta tietoa. Tulee olla ajan hermolla, mutta haaste onkin, miten oman työajan saa riittämään kaikkeen. Työnantajalta haastateltavat toivovat mahdollisuutta oman substanssialueensa ylläpitoon käytännön työn kautta.

Ammattikorkeakoulun opettajille jatkuva haaste on kansainvälistyminen ja kielitaidon ylläpitäminen. Opettajille tulisi antaa oppilaitoksen uuteen pedagogiseen strategiaan liittyvää koulutusta, joka koskee juuri uusinta pedagogista oppia. Perusopetus on ammattikorkeakoulussa hyvää ja vankalla pohjalla. On päästy pois vanhasta behavioristisesta mallista, nykyinen opetus on linjassa nykyisen pedagogisen strategian kanssa. Opiskelijoilta vaaditaan oma-aloitteisuutta, ja kaikille annetaan mahdollisuus oppimiseen. Lisähaasteita ovat ryhmäkokojen vaihtelevuus; välillä on opetettavana pieniä ryhmiä, jolloin ei voida käydä kaikkia haluttuja asioita läpi käytännössä, koska ei ole tarpeeksi tekijöitä toteuttamaan käytännön harjoituksia. Välillä ryhmäkoot ovat sen verran suuria, ettei kaikille riitä tiloja käytännön työhön.

Iältään ammattikorkeakoulussa opiskelijat ovat 22–27 -vuotiaita. Vaikka kehitysvaihe on noinkin kapea, opiskelijat ovat erittäin heterogeenisiä. On eri kypsyysvaiheessa olevia opiskelijoita. Osa tulee suoraan lukiosta ja osa ammatillista väylää ammattikorkeakouluun. Opiskelijat ovat erilaisia, eri tavalla motivoituneita ja haastavia, koska kaikille pitäisi saada oppimistuloksia aikaan. Toiset ovat aikuisuuden kynnyksellä ja toiset täysiä aikuisia. Eroja löytyy, mutta se ei vaikuta suuresti oppimistuloksiin. Toiset opiskelijat ovat parempia toisissa asioissa, toiset osaavat jotain muuta. Töissä käyminen on ammattikorkeakouluopiskelijalle välttämätön juttu, koska työkokemus on hyödyksi.

Opiskelijoiden omaan elämänhallintaan liittyvät ongelmat ovat kasvussa. Opettaja joutuu antamaan tapakasvatusta myös ammattikorkeakoulussa. Tiettyihin asiantuntijuusalueisiin liittyy ehdoton kasvatuspaine myös ammattikorkeakoulussa. Tulevaisuudessa opiskelija-aines tulee muuttumaan. Nuoret ovat kovin erilaisia, ja heillä on elämäntähtämys, vastuullisuus ja aikakäsitys erilaista. Opettajalle on haasteellista oppia toimimaan tulevaisuuden nuorten kanssa.

Toisen asteen ammatillisen oppilaitoksen opettajien vastaukset:

Suurin haaste ovat erilaiset oppijat ja heidän oppimisensa tukeminen ja ohjaaminen. Myös tuntien ja kurssien suunnittelut ovat aina haasteellisia, ja niihin saa kulumaan paljon aikaa ja ne vaativat kärsivällisyyttä ja pitkäjännitteisyyttä. Opettajan tulee tehdä monentasoista opetusmateriaalia, koska ryhmässä on eritasoisia oppijoita.

Opettajan työssä menestyminen vaatii ennen kaikkea omaa valtavaa halua opettaa ja tietynlaista kutsumusta ammattiin. Menestyminen vaatii myös oman ammattialan laaja-alaista tuntemista ja oman itsensä kehittämistä jatkuvasti. Opettajalta vaaditaan sosiaalisuutta ja luovuutta, tietynlaista nöyryytymistä, mutta silti oman auktoriteetin säilyttämistä.

Opettajan tulee olla ajan tasalla opettamallaan osaamisalueella. Hänen tulisi tietää, mitä työelämässä tulevilta alan ammattilaisilta vaaditaan. Opettajan tulee pyrkiä opetuksessaan enemmän konstruktivistiseen suuntaan, jolloin opettaja toimii enemmänkin oppilaiden ohjaajana kuin opettajana. Ammatillisen opettajan ammattitaitoa on se, että hän osaa jättää tilaa oppilaiden omille ajatuksille ja osaa löytää heistä heidän vahvuutensa ja saa luovuuden esille.

Haastatellut ammatillisen toisen asteen opettajat kertoivat opettaneensa paljon erilaisia opiskelijoita. Iältään opiskelijat ovat olleet noin 16–20 -vuotiaita. Osa opiskelijoista on jo lähes aikuisia, itsenäisiä ja valmiita työelämään; tietävät omat rajansa ja hallitsevat omaa elämäänsä. Osa on taas täysin riippuvaisia kodista, koulusta ja opettajasta. He eivät tiedä elämänsä suuntaa tai mitä he haluavat vanhempana tehdä, ja he tarvitsevat paljon tukea myös opettajalta. Osalla taas on oman elämän hallinnan alueella ongelmia, jotka haittaavat pahoin koulutyötä, vaikka opiskelumotivaatiota olisikin.

Teema 2.

Millaisista erilaisista työtehtävistä opettajien työnkuvat koostuvat? Mitä yhtäläistä ja erilaista opettamisessa ja opettajuudessa on toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa ja ammattikorkeakoulussa?

Ammattikorkeakoulun opettajien vastaukset:

Laaja-alaisin tehtävä haastatelluilla ammattikorkeakoulun opettajilla on päätoiminen opettaminen ja opiskelijoiden ohjaus omalla substanssialueellaan. Toisena ohjaustehtävänä on opinnäytetöiden ohjaus, ja opinnäytetyöt liittyvät aina omaan substanssialueeseen. Ammattikorkeakoulun opettajan työhön liittyy kehittämistyötä ja projektiopintoihin kuuluvaa opintojen ohjausta. Yhteiseen kehittämiseen ja opetussuunnitelma-

työhön liittyvät asiat ovat työyhteisöosaamista, jossa opettajat ovat mukana. Molemmat haastateltavat ammattikorkeakoulun opettajat korostivat yrittäjähenkisyyttä, jota tarvitaan opettajan työssä ammattikorkeakoulussa. Molemmat opettajat kertoivat olevansa luultavasti yrittäjiä, mikäli eivät voisi toimia opettajina.

Opettajat ovat osaltaan kehittämässä myös oman alueensa työelämää ennakoimalla tulevaisuutta. He toimivat ammattikorkeakoulussa koulutusyksikön koko henkilökunnan kanssa. Kaikilla opiskelijoilla on myös nimetty opettajatutor. Tutoropettajat ohjaavat opiskelijoiden opintojen etenemistä.

Molemmat haastateltavat nostivat esille tutkimus- ja kehittämistoiminnan. Jyväskylän ammattikorkeakoulussa toimiva Mara Yritysklinikka tarjoaa ratkaisuja matkailu-, ruokapalvelu-, ravintola-, elintarvike- ja toimitilapalveluyritysten kehittämistarpeisiin. Melkein kaikki koulutusyksikön opettajat osallistuvat jollain tavoin opettajantyöhönsä sisältyneen Mara Yritysklinikan toimintaan. Yritysklinikan toiminta perustuu alan tulevaisuustietoon. Yritysklinikalla on testattu palvelujärjestelmä alan yritysten ja tehokkaat kehittämistyökalut. Yritysten käytössä on matkailu-, ravitsemis- ja talousalan yksikön ja tarvittaessa koko Jyväskylän ammattikorkeakoulun monialainen osaaminen. Myös innokkaat ja innovatiiviset ammattikorkeakouluopiskelijat tuovat tuoreita ideoita ja toimintamalleja yritysten käyttöön.

Toisen asteen ammatillisen oppilaitoksen opettajien vastaukset:

Päätehtävänä ammatillisen toisen asteen opettajilla on molemmilla opiskelijoiden ohjaus ja opettaminen. He toimivat myös ryhmänohjaajina ja pitivät ryhmäohjaajan tehtävien kautta yhteyttä alaikäisten opiskelijoiden vanhempiin ja keskustelivat tarvittaessa opiskelijan vanhempien kanssa opiskelijan opinnoista. Kasvatustyö on ammatillisen toisen asteen oppilaitoksen opettajien jokapäiväistä työtä. Opiskelijaryhmien ollessa erilaisia, tarvitaan jossain määrin myös erityisopettajan valmiuksia erilaisten oppimis- ja käytöshäiriöisten opiskelijoiden ohjaamisessa.

Molemmat ammatillisen toisen asteen opettajat kertoivat osallistuvansa säännöllisesti oppilaitoksen toimintojen ja koulutuksen kehittämiseen. Työympäristö vaihtelee jatkuvasti, koska välillä työtehtävät sijoittuvat oppilaitoksen sisälle, välillä kentälle oikeisiin yrityksiin. Opettajan tulee jatkuvasti olla yhteydessä työelämän edustajiin ja

hankkia työssäoppimispaikkoja opiskelijoille. Myös asiakkaisiin opettajat ovat yhteydessä silloin, kun opiskelijat tekevät työtilauksia oppilaitoksen ulkopuolella. Opettajilla on tavallaan operatiivinen vastuu asiakkaille tehtävistä tilaustöistä ja asiakaspalvelun onnistumisesta.

Teema 3.

Minkälaisia ihmis- tiedon- ja oppimiskäsityksiä toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa ja ammattikorkeakoulussa toimivilla opettajilla on?

Ammattikorkeakoulun opettajien vastaukset:

Ammattikorkeakoulun opettajan tulee muodostaa käyttöteoriansa oppilaitoksen pedagogisen strategian mukaiseksi. Haastatellut ammattikorkeakoulun opettajat edustavat ihmiskäsitykseltään kristillistä tai humanistista ihmiskäsitystä. Tiedonkäsityksen he kertoivat olevan konstruktivistisen eli vanhan päälle kasataan uutta. Ihminen ei voi oppia pois vanhasta tiedosta; hän voi ainoastaan muuttaa toimintatapojaan, ja näin vanha tieto säilyy jonkinlaisena uuden tiedon pohjana. Ammattikorkeakoulussa opinnot on koottu juuri konstruktivistisen tiedonkäsityksen mukaisesti. Opiskelijan aloittaessa ensimmäisen vaiheen opinnot kerrotaan teoriaa, jolloin toisille asiat tulevat kertauksena, toisille ihan uutena tietona. Pohjatietojen päälle aletaan rakentaa asiantuntijuusopintoja. Oppimiskäsityksistä konstruktivismi ja humanismi nousivat opettajien puheissa esille.

Toisaalta haastateltavat kertoivat edustavansa sellaista koulukuntaa, jossa kaikille annetaan mahdollisuus. Toinen haastateltavista kertoi uskovansa ihmiseen: jos ihminen haluaa ja tähtää johonkin päämäärään, mahdollisuus siihen pitää antaa. Ihmisellä pitää olla omaa halua, motivaatiota ja sitoutuneisuutta opiskeluun. Kokemuksellinen oppiminen on paras keino, jossa annetaan vähän teoriaa ja opiskelija muokkaa kokemuksen kautta tiedosta omansa ja oppii uusia miellelyhtymiä ja motivaatio lisääntyy. Opettajan tulee antaa tietynlaista tukea tietynlaisille oppijoille. Toinen oppii toisella tavalla ja toinen toisella tavalla. Pitää osata ohjata opiskelijaa oikeassa kohdassa ja ohjata häntä oikealle suunnalle. Kumpikaan haastatelluista ei ollut opettajajohtoisen opetuksen kannattaja.

Toisen asteen ammatillisen oppilaitoksen opettajien vastaukset:

Toinen ammatillisen toisen asteen opettajista kannatti konstruktivistista ja toinen sekä konstruktivistista että myös kognitiivista ihmis- ja oppimiskäsitystä. Hän kertoi tarvoittavansa sitä, että opiskelija itse on aktiivinen tiedon etsijä, hakija ja jopa luoja. Molemmat haastateltavat kertoivat, että useimmat opiskelijat kykenevät suuremman vastuun kantamiseen, kuin nykymuotoinen opetus sallii. Ohjaajan tehtävänä on saada opiskelijat kokemaan itsensä hyödyllisiksi ja tärkeiksi, luottamaan omiin kykyihinsä opiskelijoina.

Kaiken opetuksen lähtökohtana on tietenkin koulukohtainen opetussuunnitelma, joka antaa tietyt raamit opetukselle. Sen jälkeen opetus pyritään toteuttamaan mahdollisimman yksilökohtaisesti jokaisen opiskelijan etuuksia huomioon ottaen.

Kahteen viimeisimpään kysymykseen (teemat 4 ja 5) sisältyy omaa pohdintaani, jossa yhdistän haastattelujen tuloksia sekä omia havaintoja ja kokemuksiani. Teemat neljä ja viisi ovat tarkastelussa seuraavassa luvussa.

12 TULOSTEN TARKASTELUA

Tein teemahaastattelun neljälle opettajalle, joista kaksi oli ammattikorkeakoulun ja kaksi ammatillisen toisen asteen oppilaitoksen opettajaa. Samassa oppilaitoksessa toimivien opettajien vastaukset muistuttivat toisiaan. Ammattikorkeakoulun opettajat vastasivat paljolti samalla tavalla ja toisen asteen opettajien vastaukset olivat hyvin lähellä toisiaan. Haastattelun vastaukset on ryhmitelty siten, että ensimmäisen kokonaisuus sisältää opettajien vastauksia koskien heidän työtehtäviänsä. Opettajien työsään kohtaamat haasteet on ryhmitelty omaksi ryhmäkseen. Kolmantena ryhmänä taulukossa on esitetty opettajien kuvailemat opiskelijaryhmien erityispiirteet. Viimeisenä on kerätty opettajien nimeämät ihmis-, tiedon- ja oppimiskäsitykset, jotka muodostavat yhdessä opettajien käyttöteorian. Seuraavaan taulukkoon on koottu teemahaastattelun vastaukset.

TAULUKKO 1. Teemahaastattelun vastaukset.

TEEMAT	AMMATTIKORKEAKOULU	2. ASTEEN AMMATILLINEN OPPILAITOS
Opettajan työtehtävät	<ul style="list-style-type: none"> – Opiskelijoiden opettaminen ja ohjaus omalla substanssialueella. – Opinnäytetöiden ohjaaminen. – Projektiopintojen ohjaus. – Oman työnsä, oppilaitoksen toimintojen ja koulutuksen kehittämistyö, sitä kautta työelämän kehittämistyö. – Tulevaisuuden ennakointi. – Tutoropettajana toimiminen. – Jatkuva vuorovaikutus toimintaympäristön kanssa. 	<ul style="list-style-type: none"> – Opiskelijoiden opettaminen ja ohjaus. – Ryhmänohjaajana toimiminen. – Kasvatustyö. – Oppilaitoksen ja koulutuksen kehittäminen. – Yhteydenpito opiskelijoiden vanhempiin, viranomaisiin ja työelämän edustajiin. – Jatkuva vuorovaikutus toimintaympäristön kanssa.
Haasteet	<ul style="list-style-type: none"> – Asiantuntijuuden kehittäminen ja jatkuva uuden tiedon omaksuminen. – Pätevyyden ylläpitäminen. – Kansainvälistyminen ja kielitaito. – Ryhmäkokojen vaihtelevuus. – Opiskelijoiden lähtötason vaihtelevuus. – Yrittäjähenkisyyden lisääminen opetukseen. 	<ul style="list-style-type: none"> – Erilaiset oppijat ja heidän tukemisenä. – Tuntien suunnittelu ja sopivan oppimateriaalin löytäminen ja tekeminen. – Oman ammatillisen pätevyyden ylläpitäminen. – Laaja-alainen osaaminen. – Työelämän muutosten ennakointi.
Opiskelijoiden kehitysas- te	<ul style="list-style-type: none"> – 20–27-vuotiaita. – Lukion käyneitä tai ammatillisen perustutkinnon suorittaneita. – Aikuisuuden kynnyksellä, perheenperustamisvaiheessa, seurustelusuhteita. – Ryhmissä yksilöt eri kehitysvaiheessa menossa, erittäin heterogeeniset ryhmät. – Tulevaisuudessa kasvatus ja tapakasvatus lisääntyvät myös ATK:ssa. – Elämänhallintaan liittyvät ongelmat ovat kasvussa. 	<ul style="list-style-type: none"> – 16–20-vuotiaita. – Mahdollisesti ensimmäistä kertaa pois kotoa, itsenäistymisvaihe menossa. – Seurustelusuhteita. – Osa opiskelijoista on jo lähes aikuisia, itsenäisiä ja valmiita työelämään ja hallitsee omaa elämänsä. – Osa opiskelijoista on täysin riippuvaisia kodista, koulusta ja opettajasta. He eivät tiedä mitä elämältään haluavat ja tarvitsevat paljon tukea myös opettajalta. Osalla taas on oman elämänhallinnan alueella ongelmia, jotka haittaavat pahoin koulutyötä.
Ihmiskäsitys	<ul style="list-style-type: none"> – Kristillinen ihmiskäsitys. – Humanistinen ihmiskäsitys. 	<ul style="list-style-type: none"> – Konstruktivistinen ja kognitiivinen ihmis- ja oppimiskäsitys.
Tiedonkäsitys	<ul style="list-style-type: none"> – Tiedonkäsitys konstruktivistinen eli vanhan päälle rakennetaan uutta. 	<ul style="list-style-type: none"> Opiskelija itse on aktiivinen tiedon etsijä, hakija ja jopa luoja.
Oppimiskäsi- tys	<ul style="list-style-type: none"> – Perustuu oppilaitoksen pedagogiseen strategiaan. – Haastattelussa tulivat esiin humanismi ja konstruktivismi. 	<ul style="list-style-type: none"> – Konstruktivistinen ja kognitiivinen ihmis- ja oppimiskäsitys. Kaiken opetuksen lähtökohtana on koulukohtainen opetussuunnitelma, joka antaa raamit opetukselle. Sen jälkeen opetus pyritään toteuttamaan mahdollisimman yksilökohtaisesti jokaisen opiskelijan etuuksia huomioon ottaen.

Teema 4.

Millaisia päätelmiä teemahaastattelujen pohjalta voidaan tehdä opettajuudesta ja opettamisesta toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa ja ammattikorkeakoulussa?

Teemahaastattelujen pohjalta voidaan päätellä, että opettajan työ ja opettajuus sekä toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa että ammattikorkeakoulussa sisältävät samanlaisia tehtäväkokonaisuuksia, painotukset vain ovat erilaisia. Opettajan työn perusta on opettaminen ja opiskelijoiden ohjaus. Toisen asteen oppilaitoksessa korostuvat erityisesti kasvatustyö ja erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden ohjaaminen. Ammattikorkeakoulussa opiskelijat ovat jo täysi-ikäisiä, ja heidän opiskelunsa perustuu enemmän vapaaehtoisuuteen, ja uskoakseni opiskelijoiden motivaatio opiskelua kohtaan on lisääntynyt lukion tai toisen asteen ammatillisen perustutkinnon suorittamisen jälkeen.

Ammattikorkeakoulussa opetus on projektiluonteista, työelämälähtöistä ja tulevaisuutta ennakoivaa. Toisen asteen ammatillisessa perusopetuksessa korostuvat kasvatukselliset seikat, perustaitojen oppiminen ja itseohjautuvuuteen kasvaminen peruskoulun jälkeen. Sekä ammattikorkeakoulussa ja toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa opettajan tulee huolehtia oman substanssialueen pätevyyden ylläpitämisestä, tietojen jatkuvasta päivittämisestä, vuorovaikutustaidoista ja jatkuvasta vuoropuhelusta oman toimintaympäristönsä kanssa.

Opiskelijat tulevat ammattikorkeakouluun joko lukiosta tai ammatillisen väylän kautta. Opetusryhmät ovat todella heterogeenisiä ja opettaminen vaatii opettajalta oman alansa ehdotonta asiantuntijuutta. Toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa opettajan roolissa korostuvat kasvattajan ja tukijan ominaisuudet.

Teema 5.

Mikä on oma käsitykseni opettamisesta ja opettajuudesta toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa ja ammattikorkeakoulussa, kun otetaan huomioon eri lähteistä kerätyt tiedot ja omat kokemukseni?

Opiskelijan käsikirjan (2006) mukaan opettajan osaaminen ja pätevyysalueet jaetaan neljään eri osa-alueeseen, joita ovat: oppimisen ohjaaminen, toimintaympäristöjen kehittäminen, yhteistyö ja vuorovaikutus sekä jatkuva oppiminen. Ne eivät ole toisistaan erillisiä, vaan kiinteästi toisiinsa sidoksissa olevia osaamisen alueita.

Oppimisen ohjaaminen

Oppimisen ohjaamisen taustalla on aina opettajan käsitys tiedosta, ihmisestä ja oppimisesta. Osaava opettaja on tehnyt matkan itseensä ja tutustunut omiin käsityksiinsä opettamisen taustalla. Opiskelijan käsikirjan mukaan laadukas opetus- ja ohjaustyö ja sen kehittäminen perustuvat tietoiseen käsitykseen ja riittävään teoreettiseen osaamiseen ihmisestä oppijana sekä tiedoista ja kokemuksista oman ja toisten ihmisten osaamisen rakentumisesta. Oppimisen ohjaus on käytännön opetustyötä, ja opettajan tekemät ratkaisut käytännön opetustilanteissa ovat juuri sitä opettajan keskeistä osaamista, jonka tulee perustua käyttöteoriaan.

Oppimisen ohjaaminen voi sisältää monenlaista opettajan osaamista, jota olemme opiskelleet opettajankoulutuksen aikana. Opettajalla tulee olla tietämys erilaisista oppimisteoreettisista ja -filosofisista toiminnoistaan. Hänen tulee tuntea opetettava ryhmänsä ja suhteuttaa oma opetuksensa ryhmän tarpeita vastaavaksi. Opettajalla tulee olla taito suunnitella opetuksen tavoitteita, sisältöjä ja työtapoja. Opettajan tulee osata myös arvioida oppimistuloksia ja kehittää oppimisympäristöjä ottaen samalla huomioon toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset ja oppijoiden muuttuvat tarpeet.

Olen tutustunut opetusharjoittelussa sekä ammattikorkeakoulun että ammatillisen toisen asteen opettajan arkeen. Minusta tuntuu, että ammattikorkeakoulun opettajan työ olisi minulle aloittelevana opettajana todella suuri haaste. Ammatillisen toisen asteen opettajan työ on jotenkin helpommin hahmotettavissa. Perusopetus sisältää enemmän käytäntöä ja vähemmän abstraktia ajattelua vaativaa tulevaisuusorientoitunutta ennakkointia. Olen käytännön ihminen, ja käytännön työ sopii minulle. Ammatil-

lisen opettajan työtehtävistä on noin puolet opetusta, ja toinen puoli koostuu sirpalemaisesti monista tehtävistä, kuten opetuksen valmistelusta, opiskelijoiden tehtävien tarkistamisesta, täydennyskoulutuksesta, kokouksista, ohjauksesta, vanhempien tapaamisista ja työelämän edustajiin yhteydenpidosta. Opettajuudessa korostuvat oman työn organisointikyky ja ajan hallinta.

Dunderfeltin (1998) mukaan aikuisuuden taival alkaa kaksikymmentävuotiaana. Aikuisuuteen liittyy tapahtumia ja tehtäviä, jotka vaativat yksilöltä päätöksentekoa ja sopeutumista. Nuoren opiskelijan elämässä ammatin hankkiminen ja ammattitaidon ylläpito, työuran aloittaminen ja lasten saaminen voivat olla esimerkkejä aikuisuuteen liittyvistä tehtävistä. Ammattikorkeakoulussa monet nuoret ovat juuri tässä kehitysvaiheessa, ja heidän opettajaltaan vaaditaan tiettyä kypsyyttä ymmärtää opiskelijoidensa ajatuksia, arjen haasteita ja mahdollisia ongelmia. Toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa 16–20-vuotiaat nuoret elävät nuorempina henkilöinä todennäköisemmin vain itselleen, minkä vuoksi heidän ohjaamisensa vaatii opettajalta kasvatuksellista otetta.

Toimintaympäristöjen kehittäminen

Toimintaympäristöjen kehittäminen kuuluu olennaisesti opettajan työhön. Oppilaitos edellyttää jokaiselta työyhteisönsä jäseneltä jonkintasoisia kehittämisvalmiuksia. Esimerkkejä toimintaympäristön kehittämisestä voivat olla opetussuunnitelmatyö, oppilaitosten laatutyö ja erilaisten projektien ja hankkeiden valmistelu ja toteutus. Kehittämistyön edellytyksenä opettajalta vaaditaan oman ammattialan sisällön teoreettista ja käytännöllistä hallintaa. Sisällön hallinta vaihtelee sen mukaan, missä ympäristössä toimitaan ja millaisiin tavoitteisiin kussakin toiminnassa pyritään. Vahvuutenani on laaja kokemus omalta substanssialueeltani. Olen toiminut laaja-alaisesti oman alan elinkeinon eri työtehtävissä. Voin hyödyntää tätä kokemusta opettajan työssäni.

Kaikki haastateltavat opettajat korostivat oman substanssialueensa osaamista ja hallintaa, eli opettajan tulee olla moniosaaja ammatillisella ja pedagogisella osaamisalueella. Toisen asteen ammatilliset opettajat painottivat haastattelussa erityisopettajan ominaisuuksia, joten aion luultavasti tulevaisuudessa panostaa erityisopettajan pätevyYTEEN.

Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot

Ammattikorkeakoulun opettajat painottivat yrittäjälähtöistä ajattelutapaa opetuksessaan, ja haastatellut kertoivat opettajan työn olevan täynnä vuorovaikutusta eri tahojen, myös työelämän edustajien ja yrittäjien kanssa. Opettajan työssä vaaditaan sosiaalisuutta ja hyviä vuorovaikutustaitoja. Yhteistyö ja vuorovaikutus kytkeytyvät kiinteästi oppimisen ohjaamiseen ja toimintaympäristöjen kehittämiseen. Yhteistyö liittyy usein esimerkiksi alueelliseen tai valtakunnalliseen koulutuksen ja työelämän kehittämishankkeisiin. Vuorovaikutus-osaamisella voidaan tarkoittaa esimerkiksi oppimisen ohjaustilanteita. Kaikki haastateltavat kertoivat opettajan vahvuudeksi toimivat työelämäyhteydet. Verkosto-osaaminen on työntekijältä toivottu ominaisuus melkein kaikissa työpaikoissa.

Opettajan työ on ollut ja tulee tulevaisuudessakin olemaan sosiaalinen ammatti, ja ihmisten välinen vuorovaikutus on läsnä jokapäiväisessä työssä. Tähän opettajan pätevyysalueeseen, johon kuuluvat yhteistyö ja vuorovaikutus, kuuluu myös tieto- ja viestintätekniinen osaaminen, jossa koen entisenä tietotyöläisenä olevani vahvoilla. Uuden tekniikan omaksuminen ja uuden median käyttöönotto on minulle tuttua, ja näen tekniikan lisääntymisen positiivisena asiana.

Kansainvälisyys ja kielitaito

Ammattikorkeakoulussa vierailta kielillä toteutettava opetus lisääntyy jatkuvasti. Kansainvälistyminen ja kielitaidon kehittäminen on haaste minulle, kuten varmasti monelle muullekin aloittelevalle opettajalle. Jos minulle vain tarjotaan mahdollisuutta lähteä opiskelemaan tai harjoittelemaan ulkomaille, otan haasteen mielelläni vastaan. Voin aloittaa kansainvälistymisen osallistumalla erilaisiin kansainvälisiin tapahtumiin tai opintomatkoille, jotka edistävät kansainvälistä osaamista.

Jatkuva oppiminen

Kaikki haastateltavat painottivat opettajan tietojen päivittämistä ja uuden tiedon nopeaa omaksumista. Opettajuus on asiantuntijuutta, ja opettajan ammattitaitoon kuuluukin asiantuntijuuden ylläpito ja tiedon päivittäminen. Opettajan tulee jatkuvasti tarkastella ja rakentaa omaa käyttöteoriaansa ja reflektoida eli kriittisesti itsearvioida omaa opettajan ammattitaitoansa. Opettajan työ on itsenäistä ja vaatii tiedonhallintaosaamista.

13 POHDINTA

Olen koonnut alla olevaan taulukkoon eri kouluasteilla toimivien ammatillisten opettajien töihin liittyviä erilaisia piirteitä tai ominaisuuksia. Vertaamalla opettajien työkuvia ja työtehtäviä voin muodostaa itselleni kokonaiskuvan opettajan työtehtävistä. (+ = tarkoittaa, että piirre tai ominaisuus esiintyy, - = tarkoittaa, että piirre tai ominaisuus ei esiinny.)

Taulukko 2. Ammattikorkeakoulun ja toisen asteen ammatillisen oppilaitoksen opettajan työn erityispiirteiden ja ominaisuuksien vertailua.

Vertailtava piirre tai ominaisuus (+ = tarkoittaa, että piirre tai ominaisuus esiintyy, - = piirre tai ominaisuus ei esiinny.)	Ammattikorkeakoulun opettajan työ	Toisen asteen ammatillisen oppilaitoksen opettajan työ
1. Opiskelijoiden kanssa toimiminen on päivittäistä kasvatustyötä.	-	+
2. Opettajan työ on jatkuvaa vuorovaikutusta toimintaympäristön kanssa.	+	+
3. Opettajan työhön kuuluu työelämän ja yhteiskunnan tulevaisuuden ennakointi.	+	+
4. Opettajan tulee osata oma substanssialueensa ja ylläpitää ammattitaitoaan.	+	+
5. Opettajan työ on projektimaista. Opettaja on useassa erilaisessa ulkopuolisten rahoittamassa hankkeessa mukana ja työ koostuu erilaisten asiantuntijayhteisöjen yhteistyöstä.	+	-
6. Opettajan työssä painottuvat kansainvälisyys ja monipuolinen kielitaito.	+	-
7. Opettaja suunnittelee itse opintojaksonsa sisällön ja tavoitteet.	+	-
8. Opettaja on yhteydessä säännöllisesti opiskelijoiden vanhempiin ja huolehtii aktiivisesti opiskelijan hyvinvoinnista opintojen aikana.	-	+
9. Yrittäjähenkisyys ja työnantajan näkökulma on oltava opetuksessa koko ajan mukana.	+	-
10. Opiskelijoista kasvatetaan tulevaisuuden ammattilaisia ja työntekijöitä yrityksiin. Opinnoissa tarkastellaan asioita työntekijän näkökulmasta.	-	+
11. Opettajalta vaaditaan ylempi ammattikorkeakoulu- tai korkeakoulututkinto ja opettajan pedagoginen pätevyys.	+	-

Opettajankoulutuksen aikana olen oppinut refleктоimaan ja ajatteluni on kehittynyt. Olen oppinut tutkiskelemaan itseäni ulkopuolisin silmin ja olen huomannut, että ajatteluni on muuttumassa ja muuttuu koko ajan syvällisemmäksi. Olen vasta valmistumassa opettajaksi ja koen, että ammattikorkeakoulussa opettajan työ olisi minulle suu-

ri haaste. Olen käytännön ihminen ja koen ammatillisen toisen asteen oppilaitoksessa opettajan työn sopivan minulle. Olen omaksunut jatkuvan oppimisen elämäntyylin, joten olen varma, että jatkan opiskelemista. Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaminen tai pitemmällä aikavälillä kasvatustieteen maisterin tutkinto ovat seuraavana tähtäimessä. Jos minulla olisi ylempi ammattikorkeakoulu- tai korkeakoulututkinto, olisin pätevä toimimaan myös ammattikorkeakoulun opettajana.

Kymmenen vuoden päästä tiedän jo, että olen erilainen opettaja kuin tänä päivänä. Lisävuodet ja elämäkokemus muuttavat ajattelua. Yritän koulutukseni jälkeen nähdä asiat kokonaisvaltaisemmin kuin ennen. Tulevaisuus on epävarma mutta positiivinen. Opettajankoulutuksen ja harjoittelun aikana olen omaksunut uusia kykyjä ja asenteita. Ajatteluni on muuttunut joustavaksi ja minusta on tullut itseohjautuvampi. Luovuuteni on lisääntynyt. Ryhmässä toimiminen on lisännyt kommunikointitaitojani ja tiimityöskentelytaitojani. Olen kasvanut, olen kehittynyt.

LÄHTEET

Auvinen, P., Dal Maso, R., Kallberg, K., Putkuri, P. & Suomalainen, K. 2005. Opetussuunnitelma ammattikorkeakoulussa. Joensuu: Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu.

Dunderfelt, T. 1998. Elämänkaaripsykologia. Porvoo: WSOY.

Hirsjärvi, S. 1982. Ihmiskäsitys kasvatusajattelussa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitos.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 1993. Teemahaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.

Jokinen, K. 2006. Luento 11.10.2006, Jyväskylän ammattikorkeakoulu, ammatillinen opettajakorkeakoulu. Jyväskylä.

Jyväskylän ammattikorkeakoulu. 2006. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajakorkeakoulu, Sisu-projekti. Viitattu 17.12.2006.
<http://www.vte.fi/sisu/oppimisk/tekstit/konstr.htm>.

Jyväskylän kotitalousoppilaitos. 2006. Koulukohtainen opetussuunnitelma. Viitattu 7.11.2006.

Kuukasjärvi, M. 2007. Yliopettaja. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, ammatillinen opettajakorkeakoulu. Opinnäytetyö. Opetusmateriaali. 24.4.2007.

Laki 351/2003. Ammattikorkeakoululaki. Viitattu 2.5.2007.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030351>.

Laki 630/1999. Laki ammatillisesta koulutuksesta. Viitattu 2.5.2007.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980630>.

Nurmi, J., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY.

Ojanen, S. 2000. Ohjauksesta oivallukseen: ohjausteorian kehittelyä. Helsinki: Palmenia.

Opintoverkko. 2006. Viitattu 8.11.2006.
<http://www.opinto.net>.

Opiskelijan käsikirja. 2006. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, ammatillinen opettajakorkeakoulu. Viitattu 2.5.2007.
http://www.vte.fi/opas06/OPE_opiskelijan_kasikirja_2006-2007.pdf

Patrikainen, R. 1999. Opettajuuden laatu. Ihmiskäsitys, tiedonkäsitys ja oppimiskäsitys opettajan pedagogisessa ajattelussa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Rauste – von Wright, M. 1998. Opettaja tienhaarassa – konstruktivismia käytännössä. Jyväskylä: ATENA-kustannus.

Tynjälä, P. (1999). Oppiminen tiedon rakentamisena. Konstruktivistisen oppimiskäsityksen perusteita. Tampere: Kirjayhtymä Oy.

Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 15.5.2003/352. Viitattu 2.5.2007.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030352>.

Valtioneuvoston asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 14.12.1998/986. Viitattu 2.5.2007.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980986>.

Vertanen, I. 2002. Ammatillinen opettajuus vuonna 2010: toisen asteen ammatillisen koulutuksen opettajan työn muutokset vuoteen 2010 mennessä. Tampereen yliopisto. Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskus. Hämeenlinna.

Voutilainen, T. 1990. Miten keskustelua tiedonkäsityksestä olisi käytävä? Teoksessa: Yrjönsuuri, Y. & Laukkanen, R. (toim.). Opetuksen mahdollisuuksia. Helsinki: VAPK-kustannus. 57–66.

LIITE 1.

Teemahaastattelu

Haastattelukysymykset

1. Kauanko olet toiminut opettajana? Milloin aloitit opettajana tässä nykyisessä oppilaitoksessa?
2. Kerro työtehtävistäsi opettajana. Voidaanko työtehtäviäsi ryhmitellä jotenkin isompiin kokonaisuuksiin osaamis- tai pätevyysalueittain? Kerro tarkemmin jokaisesta kokonaisuudesta. (Kokonaisuudet voivat olla esimerkiksi seuraavat: substanssiosaaminen, pedagoginen osaaminen, kehittämis- ja tutkimusosaaminen ja työyhteisöosaaminen.)
3. Mistä pidät eniten työssäsi? Onko jotain työtehtäviä, joista et erityisesti pidä?
4. Millaisia haasteita kohtaat työssäsi?
5. Millaisia ominaisuuksia ja (tai) valmiuksia opettajan monipuolinen työ ja opettajantyössä menestyminen vaatii?
6. Millaista osaamista nykyajan opettajalla tulisi mielestäsi olla?
7. Miten kuvailisit opettamiasi opiskelijoita, heidän elämänvaihettaan ja kehitystasettaan?
8. Millaista opettajuutta haluat olla edistämässä? Kerro omista tiedon-, ihmis- ja oppimiskäsityksistäsi.
9. Millaisista tekijöistä ja elementeistä oppimisprosessit rakentuvat oppilaitoksessasi tai omassa opetuksessasi?
10. Millaisena näet tulevaisuuden oman työsi kannalta? Millaista on opettajan työ kymmenen, viidentoista vuoden kuluttua? Millaisia työtehtäviä tulevaisuudessa opettajan työhön kuuluu? Kuvaile tulevaisuuden opiskelijoita, joita opetat.
11. Haluatko vielä lopuksi kertoa jotain omaan työhösi tai opettajuuteen liittyvää?